

ПРИРЕЧЕНІ НА ЗАБУТТЯ

Спочатку вони стираються з лиця землі, а згодом – із пам'яті. Чому?

Таки правду кажуть: що край, то звичай, що сторона – то новина. В цьому ще раз пересвідчився, побувавши у свій час на Чернігівщині. Особливо привертають увагу села, що простягаються обабіч шляху. Будинки тут невеличкі, з пірамідальними покрівлями. У кожному як обов'язковий атрибут – прилаштовані до величких вікон дерев'яні віконниці. Це не так вражає сам вигляд будинків, як їх розташування. Вони щільно туляться один до одного, немов би їм затісно на цій грішній землі. Який сільський архітектор так спланував села – хтозна. Втім, очевидно, таке планування є наслідками горезвісної колективізації, яка завітала туди на декілька десятиліть раніше, ніж до нас, західняків. А тоді селян привчали не лише колективно працювати, а й колективно жити. Щоб сусід, посварившись із сусідом, міг плюнути йому на поріг із власного подвір'я...

Раніше, як відомо, значна частина населення України проживала на хуторах. Кожен добрий хазяїн намагався побудуватися подалі від задрісних очей і поближче до своєї землі-годувальниці. Але згодом таких хазяїв почали називати куркулями. Частина їх спровадили до Сибіру, частина добровільно-примусово переселилася в села. Відтак хутори один за одним почали зникати з лиця землі, а відтак із карти адміністративно-територіального поділу, немов би їх взагалі не існувало. Навряд чи хто із представників нинішнього покоління знає, що в районі колись були такі хутори як Адамівка, Березина, Бірок, Боярка, Вовківня, Гайки, Гнатівка, Гора, Загребелька, Каролінка, Коханка, Красельне, Куце, Монастирище, Пашиха, Церквисько. Згодом внаслідок так званого переселення зникли Вигода, Перший, Другий, Заболотці, Зорівка, Іванківці, Костянтинівка, Кути, Рудка, Софіївка, Уланська Доля, Федьківщина, Чорна Лоза, Щасливий. І це далеко не повний перелік тих населених пунктів, де колись теплело життя.

Втім, зниклі хутори – не лише наслідки колективізації, а й... цивілізації. Бо згодом селяни самі потяглися до значно крупніших населених пунктів. Адже від них відібрали те, що передавалося у спадок із покоління в покоління – землю. Зрештою, в більшому гурті при системі, що склалася, стало легше вижити, подолати негаразди. Тут тобі й так звані блага цивілізації – газ, електроенергія. Щоправда, сьогодні від цих благ не стільки втіхи, скільки головного болю. Бо ж ціни на «зручності» почали кусатися. Причому, дуже боляче...

Хутори зникли. Тепер черга за так званими неперспективними селами?

Щоправда, у даному разі нам, на пер-

ший погляд, хвилюватися нічого. Принаймні, за офіційними даними в районі з адміністративно-територіального поділу викреслене поки що лише одне село – Любанівка. Однак, схоже, це – лише початок. Бо в районі із кожним роком усе більше стає сіл, які швидше можна назвати хуторами. На жаль, такого обліку ніхто не веде. Разом із тим знаємо, що відповідно до перепису 2001 року сільське населення району складало 33068 осіб, а на 1 січня 2010-го – 30406. Отже, за якесь неповне десятиліття селян поменшало більш як на 2,5 тисячі. Чому?

Відповідь проста – села поволі вмирають. Один із основних чинників цієї проблеми – віддаленість поселень від лікарень, де людям могли б надати своєчасну кваліфіковану медичну допомогу. Ця біда посилюється соціально-економічними чинниками.

Реформи, що проводилися в останні два десятиліття, явно не додали сільським мешканцям соціального оптимізму. Протягом усього цього періоду спостерігається стійка міграція населення у міста, де можна знайти роботу, реалізувати себе.

Багато чого залежить і від способу життя. Коли воно стає нестерпним, люди починають нехтувати здоров'ям. Чарка для багатьох селян стала єдиною розрадою в сірих і одноманітних буднях. Одне слово – село тяжко працює і гірко п'є. Та найстрашніше те, що нарівні з чоловіками підпрямуються до непосильної праці й жінки. Чи замислювалися ви, скажімо, над тим, чому сільська молодиця у тридцять літ уже має вигляд сорокалітньої, а у сорок – уже шістдесятилітня бабуса?

Село не обминає й проблема більшості міст України – кожен другий-третій шлюб тут розпадається. Високий рівень розлучень зумовлений тими ж причинами, що й у містах: незабезпеченість житлом, безробіття, низький рівень доходів.

Не секрет, що за якихось останніх півтора десятиліття скорочення сільського населення перетинає всі критичні межі можливого відтворення. Основна причина, очевидно, не лише в економічних негараздах, що позначилися на житті більшості людей. На демографічну ситуацію негативно вплинули й інші чинники – криза соціальних ідеалів і моральних цінностей, наростання відчуженості у людських відносинах.

Отже, хутори були першими. Наступними, либонь, будуть села. Втім, чи чули наші сучасники про такі населені пункти як Олександрівка, Підгай, Мантин, Стоморги, Долина, Заболоття, Зборів, Лукарівка, Осталець, Богушівка, Завалля, Лихачівка, Межиріччя, Московщина? Принаймні, в адміністративно-територіальному поділі області на 1 вересня 1965 року вони ще значаться як села...

Василь ХУДИК.